

Qəzet
1931-ci ilin
aprelindən
çıxır

DƏNİZ

“Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin qəzeti

27 fevral
2015-ci il
№ 7-8 (8965)
Qiyməti
38 qəpik

YENİ TRENAJORLAR ALINIB

Fevralın 12-də Azərbaycan Dövlət Dəniz Administrasiyasının rəisi Qüdrət Qurbanov və “Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin sədri Rauf Vəliyev Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyasını

da yeni alılmış təlim trenajorları ilə tanış olublar.

Akademianın rektoru, professor Rasim Bəşirov dəniz nəqliyyatı üçün kadrlar hazırlayan ali təhsil ocağında innovativ təlim texnologiyalarının tətbiqi sahəsində görülən işlər,

o cümlədən təlimin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, tələbələrin bilik və intellektual səviyyələrinin inkişaf etdirilməsi məqsədilə yeni alınmış “Naviqasiya çəkilişi və dəniz astronomiyası”, “Tankerlərin yük-ballast əməliyyatları”, “Gəmi maşın şöbəsi” trenajorları, habelə müxtəlif sahələri əhatə edən 7

ədəd Multimediyalı öyrədici program barədə məlumat verib. Bildirilib ki, “Naviqasiya çəkilişi və dəniz astronomiyası” trenajorunda tələbələr və dinləyicilər müxtəlif təyinatlı məsələləri həll etməklə gəmi sürücüləri üçün vacib verdişlərə yiyələnirlər. Həll edilmiş məsələlərin qiymətləndirilməsi isə avtomatik olaraq kompyuterin program təminatı ilə həyata keçirilir.

ÖLKƏ ƏHALİSİNİN SAYI 9593 MİN NƏFƏRDİR

Azərbaycan Respublikası əhalisinin sayı ötən il 115,9 min nəfər və yaxud 1,2 faiz artaraq 2015-ci ilin əvvəlinə 9593 min nəfər olmuşdur. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, 2014-cü ildə əhalinin sayının ümumi artımı əsasən təbii artım hesabına baş vermişdir. Bununla yanaşı, miqrasiya artımı da müşahidə olunmuş və bu amil əhalinin ümumi artımının 0,9 faizini təşkil etmişdir.

Ölkə əhalisinin bir kvadratkilometrə düşən sıxlığı 111 nəfər təşkil edir. Əhalinin ümumi sayından 53,1 faizi şəhər, 46,9 faizi kənd sakinlərinin, 49,8 faizi kişilərin, 50,2 faizi isə qadınların payına düşür və hər 1000 kişiyə 1009 qadın düşür.

Son illər ərzində ölkədə doğum səviyyəsi yüksək olaraq qalmaqdır. Davam edir və ötən il Azərbaycanda doğulanlar ölenlərin sayından 114,9 min nəfər çox olmuşdur. Belə ki, 2014-cü ildə ölkədə 170,5 min körpə doğulmuş, əhalinin hər min nəfərinə hesab 1 ilə bu göstərici 18,1 təşkil etmişdir. Doğulanların 53,6 faizi oğlanlar, 46,4 faizi isə qız uşaqlarından ibarət olmuşdur. Körpələrin 3148-i əkiz, 60-i isə üçəm doğulmuşdur.

Ötən il ərzində 55,6 min ölüm halı qeydə alınmış və əhalinin hər 1000 nəfərinə hesab 1 ilə ölenlərin sayı 5,9 təşkil etmişdir.

2014-cü il ərzində ölkədə 84,9 min nikah və 12,1 min boşanma halları qeydə alınmış və əhalinin hər 1000 nəfərinə hesab 1 ilə bu göstəricilər müvafiq olaraq 9 və 1,3 olmuşdur.

Ölkədə gənclərin problemlərinin həllinə yönəldilmiş dövlət siyasetinin uğurla həyata keçirilməsi, yeni iş yerlərinin açılması və gənclərin iqtisadiyyata daha çox cəlb olunması miqrasiya saldosunun son illər ərzində müsbət olaraq qalmasına ciddi təsir göstərmişdir. 2014-cü ildə Daxili İşlər Nazirliyi və Dövlət Miqrasiya Xidmətinin müvafiq qurumları tərəfindən Azərbaycana daimi yasaq üçün 1,9 min nəfər gələn və 0,8 min nəfər ölkədən gedən qeydə alınmışdır.

“Yük-ballast əməliyyatları” trenajorunda tankerlərin müxtəlif yük'lər və ayrı-ayrı variantlarda yüklenib-boşaldılması, yüklemə prosesinə nəzarət, eləcə də ballast əməliyyatının idarə edilməsi vərdişləri mənimsinilir.

UNİTEST MED 3D – “Gəmi maşın şöbəsi” trenajoru ümumi reduktoru olan və tənzimlənən, addımlı vintə işləyən iki ədəd dördtaklı baş mühərrikin nümunəvi istismarını öyrədir. Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyası tələbələrinin təlimi üçün əvəzsiz olan bu trenajordan dənizçilərin ixtisaslaşdırmasında da istifadə oluna bilər.

Q.Qurbanov və R.Vəliyev yeni alınmış trenajor və öyrədici proqramların tədrisde tətbiqi ilə tanış olublar, Dəniz Akademiyasında yüksəkxitəslə mütəxəssislər hazırlamaq üçün yaradılan şəraitlə bağlı məsləhətlər veriblər.

“DƏNİZ”

Nəqliyyat müəssisələrində çalışanların sayı 73 minə təsadüf edib

Ötən il nəqliyyat müəssisələrində muzdlu işçilərin orta sayı 73,5 min təşkil edib, onlardan 71,6 faizi dövlət müəssisələrində, 28,4 faizi isə özəl bölmədə çalışıb.

Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, işçilərin 50,9 faizi yerüstü və boru kəməri, 11,7 faizi su, 16,4 faizi hava nəqliyyatı, 21 fai-

zi isə köməkçi və əlavə nəqliyyat fəaliyyəti göstərən müəssisələrdə işləyib.

2013-cü ilə müqayisədə nəqliyyatçıların orta aylıq əmək haqqı 0,5 faiz artaraq 538,8 manat olub. Bu göstərici hava nəqliyyatında 789,3 manat, dəniz nəqliyyatında 771,3 manat, metro nəqliyyatında 613,6 manat, avtomobil nəqliyyatında 503,7 manat, dəmir yolu nəqliyyatında isə 257,1 manat təşkil edib.

Əmək haqqı metro nəqliyyatında 6,6 faiz, dəniz nəqliyyatında 3,8 faiz, avtomobil nəqliyyatında isə 2,3 faiz artıb.

Nazirlər Kabinetinin mətbuat xidmətindən AzərTAc-a bildirilər ki, qərar Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 105-ci maddəsinin 7-ci hissəsinə və “Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsinə dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2006-ci il 8 dekabr tarixli 194-IIQD nömrəli Qanununun tətbiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2006-ci il 18 dekabr tarixli 489 nömrəli Fərmanının 2-ci hissəsinə əsasən qəbul edilib.

Donizlər gözəllik verən gəmilərimiz

XOCALI SOYQIRIMINDAN 23 İL KEÇDİ

26 fevral 1992-ci ildə Xocalı şəhərində dünyada misli görünməyən dəhşətli bir vəhşiliyin şahidi olduq. Erməni hərbi quldurları aylarla tam mühasirədə saxlanan Xocalı şəhərini yerlə-yeksan etdi. Küməksiz mülki əhali azgrün bir amansızlıqla qətlə yetirildi. Südəmər körpələrə, əlsiz-ayaqsız qocalara, qadınlara, uşaqlara belə aman verilmədi. Bütövlükde Azərbaycan xalqına qarşı yönəldilmiş Xocalı soyqırımı öz ağlasığımız qəddarlığı və qeyri-insani cəza üsulları ilə bəşər tərəfində tayı-bərabəri olmayan bir vəhşilik aktıdır. Bu soyqırımı eyni zamanda bütün bəşəriyyətə qarşı tarixi bir cinayətdir.

**Heydər ƏLİYEV,
Ümummilli Lider**

Xocalı faciəsi təsadüfi hadisə deyildi. Bu, iki yüz ildən arıq müddətdə davakar erməni millətçilərinin Azərbaycan xalqına qarşı yürütdüyü soyqırımı və etnik təmizləmə siyasetinin tərkib hissəsi idi. Bu siyaset erməni diasporunun və lobbisinin imkanlarından istifadə edilməklə bütün dövrlərdə hərbi, iqtisadi, ideoloji və mədəni vasitələrlə aparılmışdır. Keçən əsrin səksəninci illərinin sonlarında isə Ermənistən Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları tammiqyashlı hərbi münaqışaya gətirib çıxardı. Zaman-zaman davam etdirilən bi məkrli siyaset nəticəsində azərbaycanlılar əzəli torpaqlarından qovuldular, didərgin salındılar, yüz minlərlə insan qaçqın və məcburi köckün vəziyyətinə düşdü.

**İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.**

XOCALI FACİƏSİ QURBANLARININ XATİRƏSİ ANILDI

Fevralın 24-də "Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyasında Xocalı faciəsinin 23-cü ildönümü münasibətilə anım mərasimi keçirildi.

Tədbiri giriş sözü ilə Akademiyanın rektoru, professor Rasim Bəşirov açdı. Faciə qurbanlarının xatırəsi bir dəqiqəlik sükütlə yad edildi.

Sonra "Humanitar fənlər" kafedrasının baş müəllimi Elbrus Həsimov "Xocalı soyqırımı Azərbaycan xalqının qan yaddaşdır" adlı məruzə ilə çıxış etdi.

Natiq bildirdi ki, Xocalı faciəsi iki yüz ilə yaxın bir müddətdə erməni millətçilərinin xalqımıza qarşı apardığı etnik təmizləmə və soyqırımı siyasetinin davamı və Azərbaycan Respublikasının Dağlıq Qarabağ bölgəsini zəbt etmek məqsədilə Ermənistən apardığı işgalçılıq mührəbəsinin gedişində dinc azərbaycanlı əhaliyə qarşı törədilmiş cinayətlərin ən dəhşətlisiidir. Xocalı soyqırımının qanlı statistikası barədə məlumat verəkən bildirdi ki, hücum zamanı şəhərdə olmuş 3 min nəfərdən 613-ü, o cümlədən 106 qadın, 63 uşaq və 70 qoca

qəddarlıqla öldürülüb. 487 nəfər, o cümlədən 76 uşaq ağır yaralanıb, 1275 nəfər girov götürülərək çox ağır işgəncələrə məruz qalıb, 8 ailənin uşaqdan böyüyədək bütün üzvləri məhv edilib. 150 nəfərin taleyi isə hələ də məlum deyil. Xocalılar yalnız etnik mənsubiyətlərinə görə - azərbaycanlı olduqları üçün amansızlıqla qətlə yetirilmiş, hər cür işgəncələrə məruz qalmışlar. Bu qətləmənin ermənilərin sərsəm "Böyük Ermənistən" xülyasından qaynaqlandığını və faciəyə hüquqi-siyasi qiymətin ilk dəfə Ümummilli liderimiz Heydər

Əliyevin hakimiyətə qayıdışından sonra verildiyini diqqətə çatdırıldı.

"Gəmi radioelektronikası" kafedrasının assistenti, Xocalı sakini Aydin Qafarov çıxışında qeyd etdi ki, doğulduğu Xocalı şəhəri yerlə yeksan ediləndə uşaq idi. Bu amansız və kütləvi qırğıın aktı təkcə Xocalı əlverişli coğrafi mövqedə yerləşdiyi üçün törədilmişdi. Ermənilər Xocalı soyqırımı ilə həm də xalqımızın gözünü qorxutmaq, bununla da torpaqlarımızın işğalı faktı ilə barışdırmağa məcbur etmək kimi çox məkrli niyyət güdürdülər. Əliyalın əhaliyə qarşı belə bir qətləməni isə yalnız ermənilər həyata keçirə bilərdi və Xocalı faciəsinə imza atmaqla ne qədər vəhşi olduğunu bir daha bütün dünyaya nümayiş etdirdilər.

Bildirdi ki, möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin Xocalı soyqırımı günahkarlarının layiq olduğunu cəzadan yaxa qurtar bilməməsi istiqamətində ardıcıl surətdə həyata keçirdiyi siyaset bütün xalqımız kimi, xocalıların da ürəyindən xəbər verir.

Tələbə Orxan Vəliyev Xocalı faciəsi barədə əsl həqiqətlərin dünyaya çatdırılmasının əhəmiyyətindən danışdı. Son illər Ermənistən hərbi qüvvələrinin həyata keçirdiyi insanlıq əleyhi-

nə cinayətin beynəlxalq məqyasada ifşası istiqamətində görülən işlərin nəticəsiz qalmadığını diqqətə çatdırıldı. Xüsusilə Heydər Əliyev Fondunun çox böyük xidmətləri sayesində Xocalı qətləməni soyqırımı kimi tanıyan ölkələrin sayı ildən-ilə artırı.

Anım tədbirindəki bütün çıxışlarda Xocalı soyqırımı törendənlərin cəzasız qalmayacağına əminlik ifadə olundu. Belə bir fikir vurgulandı ki, sürətli və davamlı inkişafı nəticəsində artıq iqtisadi və hərbi qüdrətini təmin etmiş dövlətimiz yağı tapdağı altında olan torpaqlarımızı hər an azad etməyə qadirdir və o gün uzaqda deyil.

Anım mərasimi Xocalı soyqırımdan bəhs edən sənədlə filmin nümayishi ilə başa çatdı.

Rasif TAHİROV

UNUTMAĞA HAQQIMIZ YOXDUR

Bircə an da unutmamalıq ki, 1988-1994-cü illərdə Azərbaycanın bu torpaqları ermənilər tərəfindən işgal edilmişdir:

Dağlıq Qarabağ (Şuşa, Xankəndi, Xocalı, Əsgəran, Xocavənd, Ağdərə, Hadrət), işgal tarixi-1988-1994-cü illər. Sahəsi: 4400 kv. km.

Şərur rayonunun Kərkı və Cünnüt kəndləri (17 fevral 1990-cı il) – 19 kv. km.

Laçın (17 may 1992-ci il) – 1835 kv. km.

Kəlbəcər (3-4 aprel 1993-cü il) – 1936 kv. km.

Ağdam (23 iyul 1993-cü il) – 1094 kv. km.

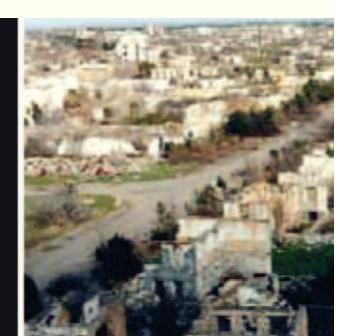
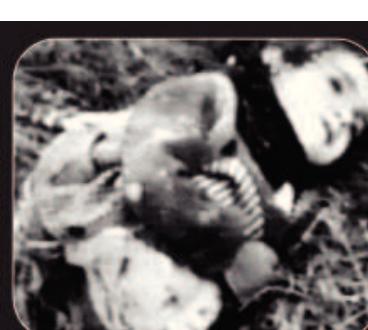
Cəbrayıl (18 avqust 1993-cü il) – 1059 kv. km.

Füzuli (23 avqust 1993-cü il) – 1386 kv. km.

Qubadlı (31 avqust 1993-cü il) – 802 kv. km.

Zəngilan (30 oktyabr 1993-cü il) – 707 kv.km.

Bu torpaqların azad edilməsi bizim müqəddəs borcumuzdur!

DƏRD VAR, DƏRDLƏRİ ÇƏKƏR...

1992-ci ilin fevralınadək iyirminci əsrin ən dəhşətli faciələri deyəndə Xatin, Lidise, Xirosima, Naqasaki, Sonqlı qırğınları anlaşıldı. İyirmi üç il əvvəl fevralın 26-da xalqımıza qarşı tayı-bərabəri olmayan cinayət törədildi. Bəşər tarixinə ən qanlı Xocalı faciəsi yazıldı. Diri-diri yandırılan ailələrin, gözləri çıxarılan ağbirəklərin, qarınları süngü ilə deşik-deşik edilmiş hamilə qadınların naləsi göyə qalxdı. Başı bədənindən ayırlanların, dərisi soyulanların, sinəsinə dağ basılanların... günahı azərbaycanlı olmaları idi. O soyuq qış gecəsində Ermənistən hərbi birləşmələri keçmiş SSRİ-nin motoatıcı alayının köməyi ilə Xocalıya hücum etdi və birgə həyatə keçirdikləri misli görünməmiş vəhşilik aksiyası ilə şəhəri yerlə yeksan etdilər. Özlərinin məzəlmə, yaziq xalq kimi qələmə verən ermənilər müdafisəz, günahsız, əliyalın dinc əhaliyə divan tutdular.

Erməni qanıçənləri 613 dinc sakini qətlə yetirdilər. 106 qadını və 63 azyaşlı sağrı xüsusi amansızlıqla öldürdülər. 56 nəfərə od vurub, diri-diri yandırdılar. Bir-

cə üzvünə belə rəhm etmədən 8 ailəni bütövlükdə məhv etdilər. Onlarla uşaqlar iki valideynini itirdi. 487 azərbaycanlısı ömürlük şikəst etdilər ki, onların da 76-sı azyaşlı uşaqlar idı. Əsir götürüdləri 1275 azərbaycanlısı ağlaşımaz işğəncələrə məruz qoydular. Sırf təsadüf nəticəsində sağ qalıb, qarlı qış gecəsində meşələrə üz tutanların da hamisi ölümündən yaxa qurtara bilmədi. Xocalı faciəsi zamanı 150 azərbaycanlı itkin düşdü.

Bəlli, nə ədalətin divanından, nə Allahdan qorxan ermənilər 23 il əvvəl xalqımıza qarşı soyqırımı ilə bütün bəşəriyyət üçün üzqaralığı olan bir cinayət törətdilər. Dünyanın sözə humanist, sülhsevər, tərəqqipərvər təşkilatları isə "məzəlm" xalqın vəhşiliyinə həmişəki kimi, sadəcə göz yumdular. Bu laqeydlik qanımıza susamış canilərə Azərbaycana qarşı əsassız ərazi iddiaları və etnik təmizləmə siyasetini davam etdirməye imkan verdi. Torpaqlarımızın 20 faizini işğal edən ermənilər Laçın, Kəlbəcər, Ağdam, Cəbrayıl, Füzuli, Qubadlı, Zəngilanda... eyni qəddarlıqla hərəkət etdilər. Beləcə, 1 milyondan çox

soydaşımız doğma ev-ocaqlarından didərgin düşdü.

Təəssüf doğuran fakt bir də budur ki, bəşəriyyət bu misli görünməmiş soyqırımanın üzərindən sükutla keçdiyəcə, bu tarixi cinayətə hüquqi-siyasi qiymət verməyi yubatdıqca, təcavüzkarın da əl-qolu açılır, ona maddi-mənəvi dəstək verənlərin də. Qəsbkarı, işğalçını, canını "təmizliyə" çıxaranlar, ona məlek donu geyindirenlər, milyardollarla dollarlıq müasir silahlar hədiyyə edənlər bir şeyi unudurlar. Unudular ki, nahaq qan yerde qalmaz. Bu haqq-ədalət mübarizəsində Tanrı bizimlədir.

Xocalı faciəsində Azərbaycanın o vaxtkı rəhbərliyi də məsuliyət daşıyır. Mühəsirədə olan Xocalıda soydaşlarımızın müdafiəsini təşkil etməyə borclu olanlar soyqırımdan sonra qəsbkarların bu ağır cinayətlərinin nəticələrini xalqdan gizlətməyə çalışırdılar.

Bu gün biz azərbaycanlılar milletindən, irqindən, dinindən asılı olmayaq hamını yer üzərində müharibə ocaqlarının söndürülməsinə, sülhün, əmin-amanlığın

bərqrər olunmasına töfhə verməyə çağırırıq. Bir təcavüzkarın da, bir qanıçənin də nazi ilə oynayan olsa, dünyada xoşbəxt insan cəmiyyəti qurmaq ideyası heç vaxt gerçəkləşməyəcək.

O ki, qaldı yağı tapdağı altında olan torpaqlarımızın azad edilməsinə, biz aciz xalq deyilik. Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin torpaqlarımızı dinc yolla geri qaytarmaq səyinin nəticəsiz qalmayağına inanırıq. Yox, eğer məsələni dinc yolla həll etməklə bağlı bütün sülh-sever addımlarımız, təşəbbüslerimiz nəticə verməsə, onda nəyin bahasına olursa-olsun, biz torpaqlarımızı azad edəcəyik. Bu, bizim müqəddəs borcumuzdur. Əcdadlarımızın və şəhidlərimizin ruhu qarşısında borcumuzdur. Bugünkü və gələcək nəsillər qarşısında borcumuzdur. Təkcə mən belə düşünmürəm. Bütün Azərbaycan xalqı belə düşünür.

Sonda Xocalı qurbanlarının müqəddəs ruhu qarşısında baş əyir, bütün şəhidlərimizə Ulu Tanrıdan rəhmət dileyirəm.

Rasif TAHİROV

QİYAMƏTƏ QALMASIN!

(İxtisarla)

Çox oturub-duracaq
"Qulların ən pisi"nin
Söhbətiylə, sözüylə?
Yumub öz gözlərini,
Çox şeyə çox baxacaq
Erməninin gözüyle?
Hardan yaranıb görən
Dünyanın ən yaramaz,
Ən vəhi, ən qanıçən
Millətinə bu sevgi?
Dünyada çox "oyun"un
Baisi, səbəbkari
Gözü qandan doymayan
Ermənilər deyil ki?!
Nə vaxt bitəcək görən
Erməni yalanına
Bu məhəbbət, bu həvəs?
Nə vaxt bilecək dünya
Əsl həqiqəti bəs?
Nə vaxt xəbər tutacaq
Vəhi əməllerindən,
Sonsuz hikkələrindən,
Saysız kələklərindən?
Nə vaxt xəbər tutacaq
"Dənizdən dənizədək"
"Gizli" planlarından?
Nə vaxt bilecək görən
Qanıma susamışın
Türkün torpaqlarında

Baş kəsmək olub işi.
Dünyanın dörd yanına
Yalan, iftira, böhtan,
Şər əkmək olub işi.
Nə qadını xanımdı,
Nə kişisi bir kişi.
Nə vaxt biləcək, nə vaxt?
Nə vaxt? Haçan?
Nə zaman?

Belə qırğın, qətlam
Nə vaxtsa olubdu ki?
Bəşər yaranan gündən
Hətta ən zalim ordu
Belə qəddarlıq ilə
Dinc, günahsız insanı
Səbəbsiz qırıbdı ki?!
Əliyalın olanın
Əllərini dibindən
Kəsib, qoparıbdı ki?!
Gəlinlərin bətnində
Körpəyə qıyıbdı ki?!
Südəmər uşaqların
Gözünü oyubdu ki?!
Dərisin soyubdu ki?!
Anaların döşümü
Dibindən qopararaq
Ağlayan körpəsinin
Ağzına basıbdı ki?!

Cəsədlərin üzünə,
Sinəsinə, alnınə
İnsanlıq yaraşmaz
Bir iftخار, qürurla
Adını yazıbdı ki?
Bu dəhşətli səhnəyə
Baxdıqca, sevincindən
Qol açıb, süzübdü ki?
Atılıb-düşübdü ki?!
O gecə Xocalının
Səhəri açılmayan
Sonuncu gecəsiydi.
Düzəl cəsədlə doldu,
Gözəl dəhşətlə doldu.
Şaxtadan, soyuqdan çox
Üzəl əzabdan dondu...
Körpənin özü orda,
Qolu başqa yerdəydi,
Qiçı başqa yerdəydi...
Kəsilmiş başı orda,
Gözü başqa yerdəydi...
Ən vəhi heyvan belə
Nə qədər ac olsa da
İnəna bilmərəm ki,
Bu qədər qəddarlıqla
Parçalasın ovunu.
İtdən betər olana,
Qurddan betər olana
İnsan demək olarmı?

Mən necə insan deyim?!
Dünya nə deyir desin,
Dişa desin, hay desin,
"Yaziq" desin, can desin,
Canını qurban desin...
Qəsdime duranlara,
Uşaqdan böyüyədək
Heç kəsa rəhm etməyib,
Beləcə qırınlara
Mən niyə insan deyim?!
O vaxtdan qurumayırlar
Gözümüzün yaşı mənim.
O vaxtdan da söz ilə
Ovundurmaq istəyir
Hər gələn naşı məni.
Ona-buna inanmaq
Mənə nə verdi axı?
İnandıqca, üstümə
Düşmən yeridi axı.
At oynatdığı yerlər
Mənim yerimdi axı.
Mənim torpağım-dاشım,
Mənim yurdumdu axı.
Çoxmu gəzdirecəyəm
Sinəmdəki bu dağı?
Özü öz xoşu ilə
Çıxbı gedəndi yağı?
Onda arxası böyük,
Onda arxayın idi.
Yer ona arxa idi,
Göy ona arxa idi -
Saxta, çovğun, boran, qar,
İnsan demək olarmı?

Ayaqyalın qaçanın
Qar üstə qaldı izi,
İz ona arxa idi...
Onda arxasız idim,
İndi nə olub axı?
Arxam Azərbaycanım!
Onda ordum yox idı,
Onda gücüm yox idı.
Onda əli yalındım,
Onda böyük qonşumu
"Böyük qardaş" sayırdım,
Onda bəlli, yanıldım,
Onda bəlli, yanıldım,
Bir də onda ayıldım,
Nə əlimdə silah var,
Nə cibimdə bir qepik.
Aylanda gec idı,
Qarabağım yanırda...
Onda belə alındı,
İndi nə olub axı?
Qisas vaxtı deyil ki?!

Qiyamətə no qalsa
Səni dərdə salmasın.
Amma nə olur-olsun,
Yerlə yeksan edilən
Xocalının qisası
Qiyamətə qalmasın!
Eşidirsən, ay oğul?
Eşidirsən, ay iğid?
Eşidirsən, qardaşım?
Eşidirsən, yoldaşım?
Eşidirsən, adaşım?
Eşidirsən, yaddaşım?
Qış ona arxa idı.

Eşidirsən sən məni?
Qanı qanımdan olan
Eşidirsən sən məni?
Ağrımı öz ağrısı
Sayanlar eşitsinlər,
Kədərimi, dərdimi
Duyanlar eşitsinlər.
Ayiqlar eşitsinlər,
Sayıqlar eşitsinlər,
Ermeni, torpağımdan
Özü çətin çıxası,
Ağlımı öz başına
Bir də nə vaxt yiğası?
Başına yiğsa belə,
Çekinir ağasından –
Nə deyəcək ağası?
Əldə qalar yaxası...
Onda belə alındı,
Onda əli yalındım,
İndi nə olub axı?
Mən hazır, ordum hazır!
Düşmən də neçə ildir
Mənim torpaqlarında
Özünə qəbir qazır...
Uzun sözün qisası:
Canı canımdan olan,
Eşidirsiz siz məni?
Qanı qanımdan olan,
Eşidirsiz siz məni?
Xocalının qisası
Qiyamətə qalmasın!
Qalmasın a..., qalmasın!
Canı canımdan olan

Rasif İMANOĞLU

QOVANI ÇOXALDIQCA, QAÇANI ARTAN DÜNYA...

(Əvvəli qəzetiimizin ötən sayında)

RİFAH AXTARANLAR

İşləmək və ya siyasi sığınacaq almaq üçün başqa ölkələrə üz tutanlar da az deyil. Böyük Britaniyanın əhalisinin 12,4 faizi və ya 7,9 milyon nəfəri, Fransanın əhalisinin 11,6 faizi və ya 7,5 milyon nəfəri, Kanadanın əhalisinin 21 faizi və ya 7,3 milyon nəfəri,

Bəhreynin əhalisinin 55 faizi və ya 800 min nəfəri, Omanın əhalisinin 30,6 faizi və 1,1 milyon nəfərdən çoxu gəlmələrdən ibarətdir.

TƏHLÜKƏDƏN QAÇANLAR

BMT-nin açıqladığı hesabata görə, Tailandın əhalisinin 5,6 faizi və ya 3,8 milyon nəfəri, Ukray-

yon nəfəri, Xorvatiyannın əhalisinin 17,6 faizi və ya 800 min nəfəri, Sloveniyannın əhalisinin 11,3 faizi və ya 234 min nəfəri, Qazaxstanın əhalisinin 21,1 faizi və ya 3,5 milyon nəfəri, İranın əhalisinin 3,4 faizi və ya 2,7 milyon nəfəri, Çernoqoriyanın əhalisinin 8,2 faizi və ya 60 min nəfəri, Makedoniyanın əhalisinin 7 faizi və ya 150 min nəfəri, Türkiyənin əhalisinin 2,5 faizi və ya 2 milyon nəfərdən çoxu mühərabə və münaqişələrdən qaçmış insanlardan ibarətdir.

Elə ölkələr də var ki, nəinki ərazisində köç olunmur, hətta öz ərazilərində yaşayış etnikləri sıxışdırıb deportasiya edirlər. Məsələn, Ermənistən belə ölkədir.

Amma dünyadan her yerində yaşayış və mənsub olduğu xalqı bir bayraq altında toplamağa çalışan yekcins dövlətlər də var. Yaponiya (Ölkədə gölmələr cəmi 1,9 faiz təşkil edir), İsrail (ölkə əhalisinin 13 faizdən artıq israilli ərəblərdir) və sair belə ölkələndərdir.

Keçmiş SSRİ-nin subyektlərindən olmuş Litvanın əhalisinin 14 faizi və ya 300 min nəfəri, Latviyanın əhalisinin 17 faizi və ya 220 min nəfəri qaçın ve köçküñ, eləcə də miqrant əsilli və təndaşlardan ibarətdir. Amma onu da qeyd edək ki, bu ölkələrə sığınanlar da əsasən rifah axtarışında olanlardır. Çünkü hazırda Avropa İttifaqının üzvü olan hər üç dövlət həmişə mühərabə və münaqişə qaçınlarına qapalı olubdur.

Vyetnam, Çin, Peru, Ruminiya, Mərakesh, Şimali Koreya, Qvatemala, Madaqaskar, Haiti, Somali, Laos, Kuba, Eritreya... insanların yaşaması üçün şəraitin çatın olduğu ölkələrdəndir. Dünəyaya səpələnən miqrant və qaçınların eksəriyyəti elə bu ölkələrin vətəndaşlarıdır.

ÖNLƏYİCİ TƏDBİRLƏR

Qaçın və köçkünlüyü doğuran halların qarşısını almaq üçün müxtəlif səylər göstərilir. Məsə-

şırığı təqdim edilir. Bundan əlavə, şagirdlər təqdim edilmiş mövzu üzrə yazı işi yerinə yetirirlər.

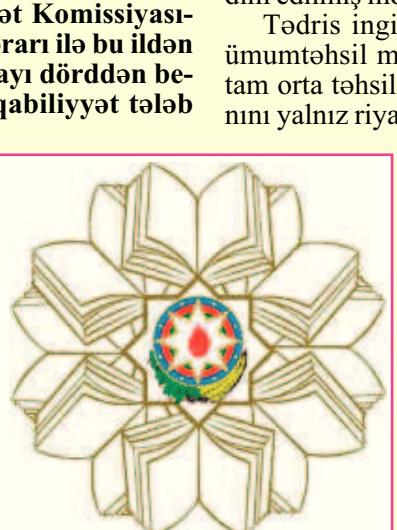
Tədris ingilis və ya gürçü dilində aparılan ümumtəhsil müəssisələrində oxuyan şagirdlər tam orta təhsil səviyyəsi üzrə buraxılış imtahanını yalnız riyaziyyat və xarici dil fənnindən verirlər. Xarici dil tədris edilməyen təhsil müəssisələrinin şagirdləri buraxılış imtahanını xarici dil əvəzinə kimya fənnindən verirlər. Onlara tədris dilində hər bir fənn üzrə 30, ümumilikdə 60 test tapşırığı təqdim edilir. İmtahan müddəti 1 saat 30 dəqiqədir.

Tədris ingilis və ya gürçü dilində aparılan ümumtəhsil müəssisələrində oxuyan şagirdlər buraxılış imtahanının nəticələrinə əsasən ali və ya orta ixtisas təhsil müəssisələrinin ixtisasları üzrə müsabiqədə iştirak etmək üçün ali və ya orta ixtisas təhsili pilləsində təhsil almaq istədləri tədris dilinə uyğun olan ana dili fənnindən də imtahan verməlidirlər.

Tam orta təhsil səviyyəsi üzrə imtahanın müddəti 2 saat 45 dəqiqədir. Test tapşırıqlarının yerinə yetirilməsinə 2 saat 15 dəqiqə, yazı işinin yerinə yetirilməsinə 30 dəqiqə vaxt ayrıılır.

Ətraflı məlumatı tqdk.gov.az saytından alınmaq olar.

Afrika Republikasının əhalisinin 4,6 faizi və ya 2,4 milyon nəfəri, Avstriyanın əhalisinin 16 faizi və ya 1,4 milyon nəfəri, Özbəkistanın əhalisinin 4,5 faizi və ya 1,3 milyon nəfəri, Belarusun əhalisinin 12 faizi və ya 1,1 milyon nəfəri, Yunanistanın əhalisinin 9 faizi və ya 1 milyon nəfəri, Nepalin əhalisinin 3,5 faizi və ya 1 mil-

YENİ İXTİSAS QRUPU YARADILIB

Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyası-nın (TQDK) Kollegiyasının qərarı ilə bu ildən etibarən ixtisas qruplarının sayı dörrədən beşə artırılıb. V qrupa xüsusi qabiliyyət tələb edən ixtisaslar daxildir.

V ixtisas qrupu üzrə müsabiqədə iştirak etmək üçün tam orta təhsil səviyyəsini əvvəlki illərdə, yaxud xarici ölkələrdə bitirən abituriyentlər buraxılış imtahanı keçirilən qaydada qəbul imtahanı verir və müsabiqədə bu imtahanda qazandıqları nəticələrə əsasən iştirak edirlər. Azərbaycan Respublikasında tam orta təhsil səviyyəsini cari ildə bitirən abituriyentlər qəbul imtahanında iştirak etməyəcəklər. Onlar müsabiqədə buraxılış imtahanının nəticələrinə əsasən iştirak edəcəklər.

Yeni dəyişikliklərə əsasən, bu ildən etibarən tam orta təhsil səviyyəsi üzrə buraxılış imtahanı ana dili, riyaziyyat və xarici dil fənləri üzrə TQDK tərəfindən mərkəzləşdirilmiş qaydada keçirilir. Xarici dil tədris edilməyən təhsil müəssisələrinin şagirdləri buraxılış imtahanını xarici dil əvəzinə kimya fənnindən verirlər. Şagirdlərə hər il bir fənn üzrə 30, ümumilikdə 90 test tap-

şırığı təqdim edilir. Bundan əlavə, şagirdlər təqdim edilmiş mövzu üzrə yazı işi yerinə yetirirlər.

Tədris ingilis və ya gürçü dilində aparılan ümumtəhsil müəssisələrində oxuyan şagirdlər tam orta təhsil səviyyəsi üzrə buraxılış imtahanını yalnız riyaziyyat və xarici dil fənnindən verirlər. Xarici dil tədris edilməyen təhsil müəssisələrinin şagirdləri buraxılış imtahanını xarici dil əvəzinə kimya fənnindən verirlər. Onlara tədris dilində hər bir fənn üzrə 30, ümumilikdə 60 test tapşırığı təqdim edilir. İmtahan müddəti 1 saat 30 dəqiqədir.

Tədris ingilis və ya gürçü dilində aparılan ümumtəhsil müəssisələrində oxuyan şagirdlər buraxılış imtahanının nəticələrinə əsasən ali və ya orta ixtisas təhsil müəssisələrinin ixtisasları üzrə müsabiqədə iştirak etmək üçün ali və ya orta ixtisas təhsili pilləsində təhsil almaq istədləri tədris dilinə uyğun olan ana dili fənnindən də imtahan verməlidirlər.

Tam orta təhsil səviyyəsi üzrə imtahanın müddəti 2 saat 45 dəqiqədir. Test tapşırıqlarının yerinə yetirilməsinə 2 saat 15 dəqiqə, yazı işinin yerinə yetirilməsinə 30 dəqiqə vaxt ayrıılır.

Ətraflı məlumatı tqdk.gov.az saytından alınmaq olar.

İtalyanın Qrosseto şəhər məhkəməsi qəzaya uğramış "Kosta Konqordiya" gəmisi-nin kapitani Françesko Skettinonu 16 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmişdir. Bu barədə DPA agentliyi məlumat vermişdir. Sabiq kapitan ömrünün sonuna dək dövlət kulluğunda heç bir vəzifə tutu və beş il ərzində ixtisası üzrə işləyə bilməz.

Bundan əlavə, kapitan bir çox sənəsinə iri məbləğdə kompensasiya və böyük cərimələr, o cümlədən Cilyo adasının ot-təraf mühitində vurduğu ziyanə görə cərimə ödəməlidir. Françesko Skettino bilməyərəkdən iki və daha çox adamı öldürməkdə, habelə bütün sənənişinlər və heyət üzvləri təx-

liyə olunmayanadək gəmini tərk etməkdə təqsirli bilinmişdir.

Xatırladaq ki, "Kosta Konqordiya" layneri 2012-ci il yanvarın 14-nə keçən gecə İtalyanın Toskana vilayətinin sahiləri yaxınlığında, Cilyo adasına yaxın Tirren dənizində qə-

zaya uğramışdır. Hadisə zamanı gəmidə 4200 sənənişin və heyət üzvü olmuşdur. Qəza nəticəsində 32 nəfər həlak olmuş, 100 nəfərdən çox adam yaralanmışdır.

çinli müxtəlif səbəblərdən vətənlərindən kəndən yaşayır. Eləcə də, 30 milyon hindistanlı ölkə xaricində özüne rifah axar-maqla məşğuldur. Siyasi səbəblər üzündən 11 milyon fələstinlinin də 6 milyonu başqa ölkələrdə məskunlaşmışdır. 1947-ci ildə Pakistanın Hindistandan ayrılması nəticəsində

oktyabrın 8-də qaçınların problemlərinin həllinə çalışacaq Afrika Birliyi Müqaviləsini imzaladı. Amma təessüf ki, Afrika dövlətləri "zülmə məruz qalma qorxusu" nun o qədər də geniş yayılmışlığını düşünürər və bu səbəbdən də problemləri azalmaqdansa, artır.

Latin Amerikası da həmişə diqqətdə olub. 1954-cü ildə imzalanan Karakas Siyasi Sığınma Müqaviləsi beynəlxalq Montevideo müqaviləsinin davamı olaraq Latin Amerikası ölkələrində qaçın və məcburi köçkünlerin vəziyyətini nəzərə alıb. Məsələn, 1980-ci illərdə Mərkezi Amerika ölkələrində baş verən inqilablar və onların törətdiyi fəsadlardan qaçan 1 milyon insan bütövlükde bölgədə iqtisadi problemlər yaratmışdı. Lakin həmin ölkələr birlikdə fəaliyyət göstərərək, çətinliklər arxada qoya bildilər.

ƏN BÖYÜK KÖCLƏR

Tarixdə baş vermiş ən böyük qaçın köclərindən söz açmasaq, düz olmaz. Hazırda 60 milyon

V. TAĞIBƏYLİ

XƏZƏRDƏ NƏRƏ BALIĞI AZALIB

"Son illər Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda nərə balıqlarının ehtiyatı kəskin azalıb və dənizin ümumi ehtiyatlarının 12-15 faizini təşkil edir."

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin məlumatına görə, 2003-cü ildə istismara

verilmiş, illik istehsal layihə güclü 15 milyon ədəd balıq körpəsi olan Xıllı Nərə Balıqartırma Zavodu da daxil olmaqla, Azərbaycanın Nərə Balıqartırma zavodları tərəfindən 2008-ci ilədək hər il Xəzər dənizinə 20 milyon ədəd qədər nərə balığı körpəsi buraxılıb.

Hazırda bu zavodda sünə yetişdirilmiş beş mindən artıq müxtəlif yaş qrupuna mənsub nərə cinsi balıqlardan ibarət təmir-törədici fond yaradılıb. Bununla da dənizdəki ana balıq qılığından asılılıq getdikcə azalır. 2013-cü ildə zavodda Azərbaycanda ilk dəfə olaraq sünə yetişdirilmiş iki ədəd ana balığı öldürmədən, cərrahi əməliyyat vasitəsilə alınmış küründən balıq körpələri yetişdirilib. 2014-cü ildə isə artıq 6 nərə dişindən kürü alınıb.

2001-ci ildən təbii su hövzələrinin 5,5 milyarddan artıq, o cümlədən 131 milyon ədəd nərokimi, 1,637 milyon ədəd qızılbalıq, 5375 milyon ədəd çəkikimi balıq körpələri artırılaraq buraxılıb.

Hazırda ETSN-in Su Hövzələrində Bioloji Resursların

Artırılması və Mühafizəsi Departamentinin nəzdində balıq ehtiyatlarının artırılması ilə bağlı 12 balıqartırma müəssisəsi məşğul olur. Bunlardan 4-ü nərə, 3-ü qızılbalıq və forel, 5-i isə çəkikimi balıq körpələrinin artırılması üzrə ixtisaslaşdırılır.

Bununla əlaqədar olaraq Azərbaycanda hələ 2004-cü ildə müasir Xıllı Nərə Balıqartırma Zavodunda nərə balıqlarının tərədici sürüşünün formalasdırılmasına başlanılıb.

Qeyd edək ki, 2010-cu ilin noyabr ayında Bakı şəhərində keçirilən Xəzəryani ölkələrin dövlət başçılarının üçüncü Zirvə görüşündə nərə balığı növlərinin kommersiya ovuna beştərəfli moratoriumun tətbiq edilməsi mexanizmin işlənilə hazırlanması barədə qərar qəbul edilib. Nərə balığının ovu ancaq balıqartırma zavodlarında sünü çoxaltma və elmi tədqiqatlar üçün həyata keçirilir.

Gəmiçiliyin əməkdaşları üçün beynəlxalq idarəetmə standartları üzrə təlimlər keçirilir

Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyində ISO:9001-2008 (Keyfiyyətin İdarə Olunması), ISO:14001-2004 (Ekoloji Menecment) və OHSAS:18001-2007 (Peşə Təhlükəsizliyi və Əməyin Mühafizəsi Menecmenti) beynəlxalq idarəetmə standartlarına uyğun İnteqrasiya olunmuş İdarəetmə Sisteminin tətbiqi üçün ardıcıl tədbirlər həyata keçirilir.

Belə ki, Gəmiçiliyin Keyfiyyət, sağlamlıq, əməyin tehlükəsizliyi və ətraf mühitin mühafizəsi (KSƏTƏMM) Siyaseti hazırlanıb təsdiq edilmiş, İnteqrasiya olunmuş İdarəetmə Sisteminin sənədlər toplusu tərtib olunmuşdur.

Qeyd olunan sənədlərin tətbiqi və təkmilləşdirilməsi personalın beynəlxalq idarəetmə standartlarını necə mənimsəməsindən birbaşa asılıdır. Bu məqsədə Gəmiçiliyin əməkdaşları üçün ISO:9001/14001 və OHSAS:18001 beynəlxalq idarəetmə stan-

dartları haqqında məlumatlandırma və daxili auditorların hazırlanması üzrə təlimlər təşkil edilmişdir.

Müvafiq beynəlxalq konvensiyaların, keyfiyyət, peşə təhlükəsizliyi və əməyin mühafizəsi, ekoloji idarəetmə standartlarının tələb və tövsiyələrinə, habelə risklərin, o cümlədən ekoloji aspektlərin idarə edilməsinə dair 4 günlük təlimlər Amerika Gəmiçilik Bürosunun (ABS) nümayəndəsi tərəfindən keçirilir.

Təlimlərin sonunda imtahanlardan müvəffəqiyyətlə keçən dinləyicilərə müvafiq sertifikatlar təqdim ediləcəkdir.

XARİCİ ÖLKƏLƏRDƏ TƏHSİL ALMAQ İSTƏYİRSİNİZSƏ...

2015-2016-ci tədris ilində xaricdə təhsil almaq məqsədilə seçilmiş ali təhsil müəssisələri və prioritet ixtisas istiqamətlərinin siyahıları təsdiq edilib. Təhsil üzrə Komissiya sədrinin sərəncamı ilə təsdiq olunmuş siyahılara əsasən, 2015-2016-ci tədris ilində gənclər Dövlət Programı çərçivəsində dünyanın 33 ölkəsinin 419 ali təhsil müəssisəsində müvafiq prioritet ixtisas istiqamətləri üzrə təhsil ala biləcəklər.

Prioritet ixtisas istiqamətlərinin əhatəliyinin genişlənməsi, yüksək texnologiyalar, sənaye, ekoloji kimi yeni ixtisas istiqamətlərinin əlavə edilməsi tələbələrə ölkənin inkişaf prioritetlərinə uyğun olaraq geniş seçim imkanı yaradacaq. Prioritet ixtisas istiqamətləri I və II dərəcəli olmaqla müəyyənəşdirilib. Bu il keçiriləcək müsabiqədə əsas üstünlük I dərəcəli ixtisas istiqamətlərinə veriləcək. 2015-2016-ci tədris ili üçün gənclər Dövlət Programına yalnız müəyyənəşdirilmiş prioritet ixtisas istiqamətləri üzrə müraciət edə biləcəklər.

1997-ci ildə tədqiqatçılar Atlantik okeanının dibindən gələn qəribə səsləri qeydə alıblar. Bu səs "Bloop" adlandırılıb. O bir neçə dəfə Milli Okean və Atmosfer Tədqiqatları İdarəsi (NOOAA) tərəfindən qeydə alınan aşağı tezlikli səs idi. Alımlar uzun müddət bu müəmmalı səsin mənbəyinin nə olduğunu anlaya bilməyiblər. Hətta bu səsləri hansısa dəniz əjdahasının çıxarması ilə bağlı fərziyyə də olub. Səsin ümumi xarakteri onun canlı varlıq tərəfindən çıxarıldığını güman etməyə imkan verirdi, lakin bu cür canlı elmə məlum deyil. Səsin keçidiyi məsafə nəzərə alınarsa, bu məxlüq göy balınadan dəfələrlə böyük olan nəhəng ölçülü canlı olmalı idi. Nəhayət, alımlar romantik olmaqdansa, realist olmaq qərarına gəliblər və dərin sular-

Qeyd edək ki, ötən tədris ilində 573 tələbenin adı dünyadan nüfuzlu ali məktəblərində təhsil almaq hüququ qazanmış Dövlət Programı təqəuidçüləri siyahısına daxil edilib. Ötənlikli seçimlərdə bakalavriatdan sonrakı təhsil səviyyələrinə üstünlük verilib. Belə ki, seçimlər noticəsində 310 nəfər magistratura, 44 nəfər doktorantura, 65 nəfər rezidentura təhsili almaq hüququ qazanıb.

"2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Programı"na uyğun olaraq gənclərimizin 2015-2016-ci tədris ilində xaricdə təhsil almaları məqsədilə ABŞ-in 50, Almaniyanın 37, Avstraliyanın 8, Avstriyanın 11, Belarusun 4, Belçikanın 5, Böyük Britaniyanın 38, Çexiyanın 3, Türkiyənin 24, Çin 11, Estoniyanın 2, Finlandiyanın 4, Fransanın 39, Rusyanın 48 və digər ölkələrin seçilmiş ali təhsil müəssisələrinin siyahısı açıqlanıb.

Ətraflı məlumatı Təhsil Nazirliyinin rəsmi saytından ala bilərsiniz.

OKEANIN DƏRİNLİYİNDEN GƏLƏN SƏS

dan gələn qeydə alınmış okean səsinin tədqiqatını davam etdirirlər. NOOAA-dan alımlar bildirirlər ki, səs o qədər intensiv olub ki, onu mənbəyindən 5000 kilometr məsafədə qeydə almaq mümkün olub. Müəmməmə getdikcə daha maraqlı olmağa başlayıb.

İndi alımlar bu fikirdəirlər ki, 1997-ci ildə qeydə alınmış müəmmalı səsin mənbəyi nə-həng aysberq olub. Səsin əmələ gəlməsinin elmi versiyasına görə, səsin çox uzağa yayılması üçün əlverişli unikal akustik şərait olmalıdır. Doğrudan da, əriyən və üzən aysberqlərin səs-ləri bir neçə min kilometr məsafədən eşidilə bilər. Onların kədərli səsi dərini ürpədir, qor-xu hissi yaradır və eyni zamanda onları maraqlı edir.

XƏZİNƏ TAPIBLAR

İsrailli dalçıclar qədim Qeyşəriyyə şəhəri sahilərində IX-XI əsrlərə aid olan qızıl sikkələr aşkar ediblər. Xəzinədə müxtəlif dəyərləri olan 2000-ə yaxın sikkə vardır və İsrailin tarixində bu cür ən böyük tapıntıdır.

"Tam təsadüfən dayvinq klubun üzvləri xəzinəyə rast gəliblər. Onlar əvvəlcə güman ediblər ki, oyun sikkələri tapıblar. Dalçıclar sikkələrin həqiqi olduğunu başa düşdükdən sonra bir neçə nümunə götürərək öz tapıntıları barədə məlumat ver-

mək üçün sahilə qayıdıblar" – yerli hakimiyət dairələrinin bəyanatında deyilir.

İsrail Qədim Dövrlər İdarəsinin dəniz arxeologiya şöbəsinin direktoru Kobi Şarvit qeyd edir ki, xəzinənin mənşəyini müəyyən etmək üçün yaxın vaxtlarda Aralıq dənizinin dibində – sikkələrin aşkar edildiyi yerde qazıntı işləri aparılacaq.

"Ehtimala görə, toplanmış vergini Misirə aparan vaxt ümumi çökəsi doqquz kiloqrama yaxın olan qızıl rəsmi xəzinədarlıq gəmisinin qəzaya uğraması nə-

ticesində dənizin dibinə töküllər" – Şarvit qeyd edib.

Başqa bir ehtimala görə, sikkələr o vaxt Qeyşəriyyədə yerləşən Fatimidlər (İsmaili xəlifələr süləlesi) qarnizonu üçün əmək haqqı kimi aparılmış. Eyni zamanda, bu cür məbləğ ticarət gəmisində də ola ola bilərdi.

Xatırladaq ki, dünyada ən böyük dəfinə orta əsrlərdə Atlantik okeanında batmış gəmidə aşkar edilib. Orada 17 ton gümüş və 500 000-dən çox qızıl sikkə olub. Ekspertlər onun dəyərini təqribən 500 milyon dollar qiymətləndirirlər.

Azərbaycanda avtomobil yollarında yol hərəkəti təhlükəsizliyinin təmin edilməsi qaydalarının pozulmasına görə tətbiq edilən cərimələrin əhatə dairəsi genişləndiriləcək. Bununla bağlı Milli Məclis tərəfindən İnzibati Xətalar Məcəlləsinə (İXM) əlavə və dəyişikliklər edilməsi nəzərdə tutulur.

İXM-in 164-cü maddəsinə (Avtomobil yollarında yol hərəkətinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi qaydalarının

CƏRİMƏLƏRİN ƏHATƏ DAİRƏSİ GENİŞLƏNDİRİLƏCƏK

görə də cərimələr tətbiq olunaçaq.

Maddəyə ediləcək əlavəyə görə, yoluñ hərəkət hissəsində və ya səkilərdə yol hərəkətinin təhlükəsizliyinə mane olan şərait yaradılmasına və yolların hərəkət hissəsində, habelə yoluñ

boşaldılmasına görə cərimələr nəzərdə tutulur.

Bundan sonra avtomobil yollarının torpaq sahələrində müvafiq işlərin həyata keçirilməsi üçün verilən razılığın şərtlərinə əməl etməyənlər də cərimələnəcək.

Habelə avtomobil yollarında nəqliyyat vasitələrinin və piyadaların hərəkətinə mane yarananlara qarşı da cərimə tətbiq olunacaq.

Avtomobil yollarında "Yol hərəkəti haqqında" Qanunun tələblərinə uyğun olmayan yol nişanlarının yerləşdirilməsi, həmçinin "Avtomobil yolları haqqında" Qanunla müyyəyen olunmuş qaydalar pozulmaqla, reklam və digər məlumat qurğularının yerləşdirilməsi qadağan edilir. Bu qaydaları pozanlar cərimələnəcəklər.

Həmin maddəyə edilən digər əlavəyə görə, təhkim zolağında avtomobil yollarının tikintisi, saxlanılması, təmiri və yenidən qurulması ilə bağlı olmayan işlər görən, eləcə də yol

hərəkətinin təhlükəsizliyi, səninin və yük daşımaları sahəsində nəzarəti həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının xidməti tikililəri və qurğuları istisna olmaqla, avtomobil yollarının tikintisi, saxlanılması, təmiri, yenidən

hərəkətinin təhlükəsizliyi, səninin və yük daşımaları sahəsində nəzarəti həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının xidməti tikililəri və qurğuları istisna olmaqla, avtomobil yollarının tikintisi, saxlanılması, təmiri, yenidən

cərimələr tətbiq ediləcək.

Yuxarıda qeyd edilən xətalara yol verən fiziki şəxslər 80 manatdan 100 manatadək, vəzi-

pozulması) edilməsi nəzərdə tutulan əlavə və dəyişikliklərdən sonra aşağıdakı xətalara

ların, yol qurğularının tikintisi və təmiri ilə əlaqədar olmayan yüksəklerin yüksəlməsinə və ya

qurulması üçün nəzərdə tutulmayan bina və qurğular yerləşdirənlər cəzalandırılacaqlar.

fəli şəxslər 400 manatdan 500 manatadək, hüquqi şəxslər isə 3000 manatdan 4000 manatadək cərimə olunacaqlar.

BU BOYDA SƏHV OLAR!?

Açıqdan 10 milyon adamın ölümü, bubon (qasıdqı limfa vəzilərinin iltihabı) taunu, quruyan dəniz, Avstraliyanın "bağlanması" – bunların hamısı bəşəriyyətin qlobal səhvərindəndir.

Səhv etmək insana xas xüsusiyyətdir. Amma bəzən elə böyük səhvər və yanlışlıqlara yol verilir ki, mənfi təsirini, ağrı-acısını bütöv ölkələr, qızılər, hətta planetin bütün sakinləri on illərlə hiss edir. Bunlardan bir neçəni təqdim edirik.

MEŞƏLƏRİ MƏHV EDİBLƏR

İnsan fəaliyyətinin səmərəsiz nəticəsi kimi Pasxa adasını göstərmək olar. IX-X əsrə qədər ada yaşıllıqlar içərisində olub. Polineziyalılar məskunlaşandan sonra hər şey dəyişib. 1600-cü ildə isə meşədən əsər-əlamət qalmayıb.

Yüz illər ərzində insanlar kənd təsərrüfatı məqsədləri, ev tikintisi və qayiq hazırlamaq, həmçinin tanrıların daşdan olan nəhəng abidələrini daşımaq üçün meşələri doğrayıblar.

Ağacların nəzarətsiz, necə gəldi kəsilməsi torpağın erroziyasına, məhsuldarlığın azalmasına səbəb olub. Vaxt keçidkə isə bu, əhalinin azalmasına və bu yerlərin tamam xaraba qalmasına gətirib çıxarıb: insanlar açlıqdan, vəhşilikdən və mühabibəldən məhv

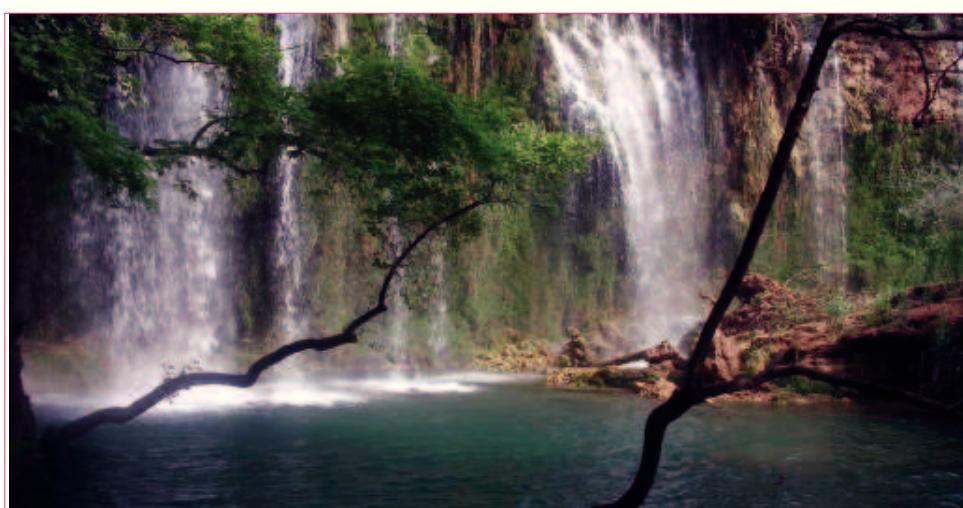
olublar, torpaqda işləməyi dayandırıb, mağaralarda məskunlaşış və öz tanrılarını tərk ediblər.

1722-ci ildə avropalılar adaya gələndə orada bir dənə də ağac görməyiblər. Bir vaxtlar 17 min əhalisi olan adada cəmi 3 minə yaxın adam qalıbmış. Beləliklə, Pasxa adasında indiyə kimi six meşə əmələ gəlməyib, bitkilərin çoxunu isə sonralar uzaqdan gətirməyə və süni formada yetişdirməyə məcbur olublar.

ÇAYI GERİ DÖNDƏRMƏYƏ CƏHD EDİBLƏR

XX əsrin ikinci yarısında Orta Asiyada ölçüsünə görə dördüncü olan Aral dənizi tədricən qurumağa başlayıb. Bu, keçmiş SSRİ-nin cənubunda kənd təsərrüfatının güclü inkişafı ilə bağlı olub. Aral dənizinə tökülən çayların suyu torpaqların suvarılmasına gedib və bəzən də suyundan qeyri-səmərəli istifadə edilib.

1961-ci ildən dənizin səviyyəsi sürətlə aşağı düşməyə başlayıb. Əvvəlcə ildə 20 sm, sonralar ildə 80-90 sm-ə qədər aşağı düşüb. Sürətlə dayazlaşan dəniz 1989-cu ildə iki su hövzəsinə bölündüb. 2003-cü ildə ilkin həcmində yalnız 10 faiz qalıb, suyun səviyyəsi 31 metr qədər aşağı düşüb ki, bu da 1950-ci ildən sonu ilə müqayisədə 22 metr aşağıdır.

Nəticələr fəlakətli olub: dənizin hədsiz dərəcədə şorlaşması flora və faunanın bir çox növlərinin məhvini gətirib çıxarıb. Balıqların məhvindən sonra balıq təsərrüfatı müəssisələri bağlanıb, insanlar işsiz qalıblar. İqlim də korlanıb: qış daha soyuq və uzun, yay isə quru və çox isti olub. Sirdərya və Amudərya çaylarının illərlə tarlalardan buraya getirdiyi kimyevi maddə və pestisidləri külək indiyə kimi ətrafa yayar və əhalinin sağlamlığına ziyan vurur.

Aral dənizi dayazlaşmağa başlayandan sovet alımları "Sibir çaylarının geri döndərilməsi" planı üzərində xeyli işləyiblər. Ob və İrtış çaylarının suyu vasitəsilə Aralın səviyyəsinin bərpasına ümidi bəsləyiblər. 1986-cı ildə Sov. İKP MK-nin Siyasi Bürosu bunun ekoloji baxımdan felakətə nəticələnəcəyini əsas tutaraq layihənin fəaliyyətini dayandırıb.

EV DOVŞANLARINI AVSTRALİYAYA GƏTİRDİLƏR

1788-ci ildə Avstraliyaya gətirilmiş ev dovşanları çox çətin problemə çevrildi. Onlar sürü şəklində evlərin yaxınlığında dolaşır və ətrafda hər şeyi yeyiridilər. Vəziyyəti britaniyalı Tom Ostin səhvi daha da çətinləşdirdi. O, ovçu kimi bir neçə ev dovşanını çölə buraxaraq, başqlarını da onun kimi hərəkət etməyə çağırıb: "Az sayda ev dovşanının vəhşi təbiətə buraxılması ziyan verməyəcək və ova əlavə olaraq sizi ətlə təmin edəcək". Amma... Vəhşi və ev dovşanlarının cütlösməsi nəticəsində yeni növ - bütün qıtənin ekologiyasını korlayan çox dözlümlü və aqressiv dovşan növü yarandı. Onlar torpağı yarıtmaz vəziyyətə salır, bitkiləri yeyir və digər heyvan növlərinin məhvini səbəb oldular. Sayı nəzarətdən çıxan dovşanlar Avstraliya hakim dairələri və alımlarının baş ağrısına çəvrildi. Dovşanları tüfənglə vurur, zəhərləyir, tələlərlə tutur və hətta xüsusi olaraq viruslarla yoluxdururlar.

TİKINTİDƏ ZƏRƏRLİ MATERİALDAN İSTİFADƏ EDİBLƏR

Sakit okeandakı kiçik mərcan adası Bikini 1946-cı ildə ABŞ-in nüvə sınaqları

fürə bazaya çevrildi. Yerli sakinlər başqa adalarla köçürüldükdən sonra burada 67 nüvə sınağı keçirildi. Proqramın işə salınmasından on il sonra ABŞ hakim dairələri bəyan etdilər ki, mərcan adası həyat üçün təhlükəli deyil və adanın sakinləri evlərinə qayda bilərlər. Amma tezliklə məlum oldu ki, belə deyildir. Adanın 840 sakinin onkoloji və digər xəstəliklərdən dünyasını dəyişdi. Kompenasiya üçün müraciət etmiş 7000 adamdan yalnız 1865 nəfərin rəsmən Amerika nüvə sınaqlarının qurbanı olduğu bildirilsə də, onların yarısı erkən həyatlarını itirdilər. ABŞ, öz günahını malalamaq üçün müxtəlif kompensasiyalara görə, ümumilikdə 83 milyon dollar xərclədi.

AVSTRALİYANI "BAĞLADILAR"

Ceyms Kuka qədər Avstraliya və Yeni Zeləndiyani ilk dəfə hollandiyalılar kəşf edib və dərhal da... bağlayıblar.

1606-cı ildə avropalılardan ilk dəfə gələn admiral Villam Yanszon onu Yeni Hollandiya adlandırbı və Niderlandın torpağı elan etdi. 1642-ci ildə Şərqi Hindistan şirkətinin tapşırığı ilə yeni satış bazarları axtaran tacir Abel Tasman sonralar Tasmaniya adlanan adanı kəşf etdi və Yeni Zeləndiyaya çatıb. Yeni torpağın kəşfindən alınan təəssüratı yerli aborigenlər - maorilər korlayıblar. Onlar hollandiyalılara hücum edib və bir neçə dənizçini öldürərək gizleniblər. Bundan qəzəblənmiş Tasman sonra bu yeri Qatillər Buxtası adlandırb (indiki adı Qolden-bey körfəzi). Tasman səyahətini davam etdirərək Avstraliyaya çatıb və onun şimal sahilinin böyük bir hissəsini xəritədə qeyd edib. Bununla belə, Şərqi Hindistan şirkətinin rəhbərliyi bu ekspedisiyanı nə ticarət, nə də naviqasiya sahəsində nəticə vermediyinə görə tam uğursuz hesab edib.

Sonra Avstraliya və Yeni Zeləndiya yüz ildən çox bir müddətə "unudulub" və 1767-1774-cü illərdə ekspedisiyalar zamanı bu yerləri ingilis Ceyms Kuk yenidən kəşf etdi və tezliklə Büyük Britaniyanın Sakit okeanda iki yeni müstəmləkəsi yaranıb.

Rusca-İngiliscə-Azərbaycanca dənizçilik terminlərinin izahlı lügəti

(Əvvəli ötən nömrələrimizdə)

İmport

IMPORT

Vоз в страну заграничных товаров, технологий, услуг, капитала для реализации на внутреннем рынке, а также для транзита в третьи страны. Различают импорт видимый (ввоз материальных ценностей) и невидимый (затраты на перевозку импортируемых грузов, пассажиров, страхование, услуги и др.). Импорт регулируется национальным законодательством, политico-правовыми ограничениями, таможенным тарифом, системой лицензирования и другими нетарифными мерами внешнеэкономического регулирования.

İnkotermc

INCOTERMS

Это сборник международных торговых терминов, обобщающий опыт мировой коммерческой практики и имеющий отношение лишь к контрактам купли-продажи. Впервые «Инкотермс» были опубликованы Международной торговой палатой в 1936 г. Следует иметь в виду, что «Инкотермс» применяются лишь в тех случаях, когда в контракте сделана ссылка на них. Если в контракте оговорены базисные условия, предусмотренные «Инкотермс»ом, но ссылка на них не сделана, то для определения его содержания будут учитываться обычай соотвествующей страны или порта. Ссылка на «Инкотермс» не исключает возможности для сторон предусмотреть иное решение того или иного вопроса. «Инкотермс» носит факультативный характер. Их применение в полном объеме или частично зависит от выбора договаривающихся сторон. При несовпадении содержания условий контракта и положений «Инкотермс»а приоритет имеют условия контракта.

İsk

SUIT, ACTION, CLAIM

Требование, предъявляемое к должнику в судебном или арбитражном порядке, вытекающее из принадлежащего истцу права в силу договора с ним или других предусмотренных законом оснований. Обычно иск в арбитражный орган может быть предъявлен только в случае полного или частичного отказа ответчика от добровольного удовлетворения претензии, либо при неполучении на нее ответа - в установленный законом срок.

İsklətilənən hüquq

EXCLUSIVE RIGHT

Термин, применяемый к праву, которое может быть противопоставлено его носителем всем другим государствам. Исключительными по своей природе являются, в частности, права, основанные на суверените прибрежного государства во внутренних водах континентального моря, архипелажных водах и. др. Обладание суверенным правом как правом, принадлежащим суверену вне сферы его территориального верховенства, не может служить основанием для претензии на исключительные права на сами морские пространства - континенталь-

İdxal

IMPORT

Daxili bazarda satılmaq, habelə üçüncü ölkələrə tranzit göndərilmək üçün xarici malların, texnologiyaların, xidmətlərin, sərmayənin ölkəyə daşınım götərilməsi. Görünən (maddi sərvətlərin daşınım götərilməsi) və görünməz (idxal edilən malların, habelə sərnişinlərin daşınmasına, siğortaya, xidmətlərə və s. çəkilən xərcələr) idxali fərqləndirirlər. İdxal milli qanunvericilik, siyasi-hüquqi məhdudiyyətlərlə, gömrük tarifi, lisenziyalaşdırma sistemi və xarici iqtisadi nizamlamanın digər qeyri-tərif tədbirləri ilə tənzimlənir.

İnkotermc

INCOTERMS

Bu, dünya kommersiya praktikası təcrübəsinə ümumiləşdirən və yalnız alqı-satçı kontraktlarına aidiyəti olan beynəlxalq ticarət terminləri toplusudur. «İnkotermc»lər ilk dəfə 1936-cı ildə Beynəlxalq Ticarət Palatası tərəfindən dərc etdirilmişdir. Nəzərə almaq lazımdır ki, «İnkotermc»lər yalnız kontraktda onlara istinad edildiyi hallarda tətbiq olunur. Əgər kontraktda «İnkotermc»də nəzərdə tutulan bazis şərtlər qeyd olunub, lakin onlara istinad edilməyibə, onda onun mahiyyətinin müəyyənləşdirilməsi üçün müvafiq ölkənin və ya limanın adətləri nəzərə alınacaqdır. «İnkotermc»ə istinad edilməsi tərəflər üçün bu və ya başqa məsələnin digər həllini nəzərdə tutmağın mümkünüyünü istisna etmir. «İnkotermc» fakultativ xarakter daşıyır. Onun tam həcmində və ya qismən tətbiqi razılığı gələn tərəflərin seçimində asılıdır. Kontraktın şərtləri ilə «İnkotermc»in müdəələlərinin mözəmnunu üst-üstə düşməkdə, kontraktın şərtləri üstün tutulur.

İddia

SUIT, ACTION, CLAIM

İddiaçıya onunla bağlanmış müqaviləyə və ya qanunla nəzərdə tutulmuş digər əsaslarla görə məxsus olan hüquqdan irəli gələn tələbin borcluya qarşı məhkəmə və ya arbitraj qaydasında irəli sürülməsi. Adətən, iddia yalnız cavabdehin pretenziyanı könüllü surətdə təmin etməkdən tam və ya qismən imtiyət etdiyi halda, yaxud qanunla müəyyənləşdirilmiş müddətdə pretenziyaya cavab alınmadıqda arbitraj orqanına verilə bilər.

Müstəsna hüquq

EXCLUSIVE RIGHT

Hüquqa tətbiq edilən termin, belə hüququn daşıyıcısı bütün digər dövlətlərə qarşı qoyula bilər. Sahilyani dövlətin, xüsusi, ərazi dənizinin daxili sularında, arxipelaq sularında və s.-də suverenliyinə əsaslanan hüquqlar öz təbiətinə görə müstəsna hüquqlardır. Suveren hüququna ərazi hakimliyi daşıyıcı xaricində də suverenə məxsus olan hüquq kimi malik olmaq, dəniz məkanlarının özü - kontinental shelf və ya müstəsna iqtisadi zona üzərində müstəsna hüquqlara pretenziya üçün əsas ola bilməz. Ərazi hakimliyi hüdüdləri xaricində məh-

nyý shəlfom ili isklətilənən ekonomik zonaların sahilyanı dövlətin ehtiyat hüquqlarının müstəsniləyi barədə məsələ suveren hüquqları ilə deyil, konkret müqavilənin şərtləri ilə bağlıdır - o hallarda ki sahilyanı dövlətə müəyyən ehtiyatlar üzərində sərəncam verməyə və ya müəyyən fəaliyyət növü ilə məşğul olmağa inhisarçı hüquq verilir. Əgər hər hansı konkret hüquq hər hansı konkret rayonda həqiqətən bütün digər dövlətlərə - hüquq subyektlərinə qarşı qoyulandırsa, onda «müstəsna hüquq» termini tətbiq edilir. Beləliklə, bu termin kontinental shelf haqqında Konvensiyada «suveren hüququ» termini ilə yanaşı işlədir, ancaq onun sənəmi kimi istifadə edilmir. Bu Konvensiyaya görə, belə «müstəsna» hüquq sahilyanı dövlətin şəlfəki təbii sərvətlərin keşfiyyatını aparmaq və onları istehsal etmək hüququdur. Konvensiyanın 2-ci maddəsinin 2-ci bəndində əsasən bu «müstəsnalıq» ondan ibarətdir ki, «əgər sahilyanı dövlət kontinental shelfin keşfiyyatını aparmırsa və ya onun təbii sərvətlərini istehsal etmirsə, heç bir digər dövlət sahilyanı dövlətin bilavasitə razılığı olmadan bunu edə bilməz və ya onun kontinental shelfine iddiası ola bilməz».

İsklətilənən hüquq

duşlaşdırılmış funksional yurisdiksiya zonalarında sahilyanı dövlətin ehtiyat hüquqlarının müstəsniləyi barədə məsələ suveren hüquqları ilə deyil, konkret müqavilənin şərtləri ilə bağlıdır - o hallarda ki sahilyanı dövlətə müəyyən ehtiyatlar üzərində sərəncam verməyə və ya müəyyən fəaliyyət növü ilə məşğul olmağa inhisarçı hüquq verilir. Əgər hər hansı konkret hüquq hər hansı konkret rayonda həqiqətən bütün digər dövlətlərə - hüquq subyektlərinə qarşı qoyulandırsa, onda «müstəsna hüquq» termini tətbiq edilir. Beləliklə, bu termin kontinental shelf haqqında Konvensiyada «suveren hüququ» termini ilə yanaşı işlədir, ancaq onun sənəmi kimi istifadə edilmir. Bu Konvensiyaya görə, belə «müstəsna» hüquq sahilyanı dövlətin şəlfəki təbii sərvətlərin keşfiyyatını aparmaq və onları istehsal etmək hüququdur. Konvensiyanın 2-ci maddəsinin 2-ci bəndində əsasən bu «müstəsnalıq» ondan ibarətdir ki, «əgər sahilyanı dövlət kontinental shelfin keşfiyyatını aparmırsa və ya onun təbii sərvətlərini istehsal etmirsə, heç bir digər dövlət sahilyanı dövlətin bilavasitə razılığı olmadan bunu edə bilməz və ya onun kontinental shelfine iddiası ola bilməz».

Müstəsna iqtisadi zona

Müstəsna iqtisadi zona

EXCLUSIVELY ECONOMICAL AREA

Prilegayaşa k territorial moryo polosa otкрытого morya шириной до 200 mil' (отсчитываемых от исходных линий, используемых для отсчета ширины территориальных вод), в пределах которой только прибрежное государство имеет право устанавливать особый правовой режим, предусмотренный Конвенцией ООН по морскому праву. Институт исклətilənən经济 зоны является результатом компромисса между сторонниками двух различных подходов: установление 200-милльного территориального моря или сохранения режима открытого моря в сочетании с преференциальными правами в области рыболовства для прибрежных стран. Исклətilənən经济 зона представляет собой разновидность зон с функциональной юрисдикцией прибрежного государства в пределах открытого моря. Ее международно-правовой режим формируется из тесно взаимосвязанной совокупности прав и обязанностей прибрежного и всех других государств. При осуществлении своих прав и выполнении своих обязанностей в исклətilənən经济 зоне прибрежные государства должны учитывать права и обязанности других государств, а последние - права и обязанности прибрежных. Определяющим элементом режима исклətilənən经济 зоны является сбалансированное сочетание ресурсных прав и правомочий прибрежного государства с правами других государств, основанных на свободах открытого моря в отношении судоходства и полета, прокладки подводных кабелей и трубопроводов и других правомерных с точки зрения международного права видов деятельности.

Ərazi dənizinə bitişik, eni 200 milədək olan (ərazi sularının eninin ölçüləmisi üçün istifadə edilən çıxış xətlərindən hesablanan) açıq dəniz zolağı, bu hüdüdlərdə dəniz hüquqı haqqında BMT Konvensiyası ilə nəzərdə tutulan xüsusi hüquqi rejimi müəyyənləşdirmək hüququna yalnız sahilyanı dövlət malikdir. Müstəsna iqtisadi zona institutu iki müxtəlif yanaşma tərəfdarı arasındakı güzəştin nəticəsidir: 200 millik ərazi dənizinin müəyyənləşdirilməsi və ya sahilyanı dövlətlər üçün bəlin qovu sahəsində preferensial (imtiyazlı) hüquqlarla uyğunlaşdırılmalıdır. Müstəsna iqtisadi zona açıq dəniz hüdüdlərində sahilyanı dövlətin funksional yurisdiksiyalı zonalarının növ müxtəlifliyidir. Onun beynəlxalq-hüquqi rejimi sahilyanı və bütün digər dövlətlərin hüquq və vəzifələrinin qarşılıqlı əlaqədə olan məcmusundan formalaşır. Sahilyanı dövlətlər müstəsna iqtisadi zonada öz hüquqlarını həyata keçirək və öz vəzifələrini icra edərkən, başqa dövlətlərin hüquq və vəzifələrini, digər dövlətlər isə sahilyanı dövlətlərin hüquq və vəzifələrini nəzərə almalarıdır. Müstəsna iqtisadi zona rejiminin müəyyənləşdirici elementi sahilyanı dövlətin ehtiyatlar üzərindəki hüquq və selahiyətlərinin başqa dövlətlərin açıq dənizin səbstətlərinə əsaslanmış, yəni dəniz üzügüçüyüne və açıq dəniz üzərindən əsaslanmış, sənətə, sualtı kabel xətlərinin və boru kəmərlərinin çəkilişinə və beynəlxalq hüquq baxımından qanuni olan fəaliyyətin digər növlərinə münasibədə əsaslanmış hüquq və selahiyətləri ilə tarazlaşdırılmışdır. (Davamı var)

YUXUNUZ ŞİRİN OLSUN

Yuxunun Öyrənilməsi üzrə Milli Cəmiyyət (ABŞ) bütün yaş qrupları üçün lazımi yuxu vaxtını müəyyən edib.

Yuxunun sağlamlığı təsirinə həsr edilmiş üç yüze yaxın elmi analizi əsasında mütəxəssislər uşaqların, yeniyetmələrin, gənclərin, orta və yaşılı adamların nə qədər yatmalı olduğunu müəyyən ediblər.

Beləliklə, məsləhətlərə görə, təzə doğulmuş körpələr (3 aya kimi) gündə 14-17 saat, 4-11 aylıq körpələr 12-15 saat, 1-2 yaşı uşaqlar 11-14 saat, 3-5 yaşı uşaqlar 10-13 saat, 6-13 yaşı məktəblilər 9-11 saat, 14-17 yaşı yeniyetmələr 8-10 saat, 18-64 yaşı adamlar 7-9 saat, 65 yaşıdan yuxarı adamlar isə 7-8 saat yatmalıdır.

PUL HƏQİQƏTƏN DƏ ƏL CİRKİDİR

Australyanın Ballarat universiteti alımlarının araşdırılmalarına görə, hər gün təmasda olduğumuz pullar cirkab mənbəyidir. Pul nə qədər köhnədirse, deməli bir o qədər çox zərərlə mikroorganizmlər, bakteriyalarla zəngindir. Dünyanın müxtəlif ölkələrindən toplanan 1200 ədəd banknotun üzərində bir çox, o cümlədən salmonella, E.coli kimi bakteriyalar aşkarlanıb. Banknotların üzərindəki bakteriyaların hamısı töhlükəli olmasa da, insan orqanizmi üçün zərərlə olanları da az deyil. Onlardan qorunmaq üçün nağd pulla təmasdan sonra əlləri mütləq yumşazdır. Daha yaxşı olar ki, plastik kartlara üstünlük verəsiniz.

SAĞLAM ÜRƏK UZUN ÖMÜR DEMƏKDİR

Ürək orqanızın əsas “yanacağı” olan qanın dövr etməsini təmin edir. Qan orqanızın yaşaması və normal fəaliyyəti üçün lazım olan bütün maddələri orqan və toxumalara çatdırır. Ürəyin fəaliyyətindəki pozulmalar qanın normal dövretmə prosesini çətinləşdirir. Nəticədə isə insanın hətta yaşaması mümkünüsüz olur.

Bütün dünyada ürək xəstəlikləri əlliliyin və ölmənin əsas səbəbi sayılır. Bu na görə hər kəs ürək xəstəliklərinin profilaktikası haqqında daha çox məlumatlı olmalı və bu bilgilərindən istifadə etməlidir.

Beləliklə, sağlam ürəyin sırları hansılardır?

1. İnsanların əksəriyyəti bilir ki, düzgün qidalanma sağlığının teməlidir. Bu na baxmayaraq, insanların əksəriyyəti düzgün qidalanmışdır. Təzə meyvə-tərəvəz, et, toyuq (broyler yox!), balıq, süd məhsulları, yumurta, müxtəlif yarmalar, bitki yağıları, buğdanın bərk növlərindən olan çörək – bu məhsullar qidalanmanın əsas hissəsinə təşkil etməlidir. Duzlu, yağı, qizardılmış, konservləşdirilmiş, hisə veril-

miş, şirin qidalardan, yarımfabrikat və fast-fudlardan uzaq durmaq lazımdır.

2. Deyirlər hərəkət həyatıdır. Həqiqətən də belədir. Müasir insanların əksəriyyəti hipordinamiyadan (“az hərəkətlilik”) əziyyət çəkir. Alımların aşasdırma-

larına görə, müasir şəhər sakini gün ərzində 9 saat oturaq vəziyyətdə olur. Bu, çox böyük problemdir. Günün çox hissəsini oturaq vəziyyətdə olan insanın ürək xəstəliklərinin inkişaf etmə riski fiziki aktiv insanla müqayisədə dəfələrlə çoxdur.

Bu səbəbdən mümkün qədər çox hərəkət edin. Gündəlik piyada gəzintilər (3km.-dən az olmayıaraq), üzgüçülük, gündəlik bədən tərbiyəsi çox xeyirlidir.

3. Həkimlərin fikrinə görə, ürəyin əsas düşmənlərindən biri sıqarettdir. Bu vərdiş ürəyə alkoqoldan, piylənmədən və hipodinamiyadan daha ziyanlıdır.

4. Piylənmə də ürəyə mənfi təsir edir. Həddindən artıq kök insanların qanında pis xolesterinin və şəkerin səviyyəsi yüksək olur. Bu isə qan damarlarının divarlarını zədələyir. Bundan əlavə, kök insanların ürək əzələsi də “köklər”, orada piy yığılır, nəticədə ürəyin fəaliyyəti pozulur.

5. Təxminən 30-35 yaşlarından başlayaraq, insan daim qanda xolesterinin səviyyəsinə nəzarət etməlidir. Bunun üçün də ildə 1 dəfədən az olmayıaraq qan analizi vermək lazımdır. Qanda “pis” və

“yaxşı” xolesterin olur. Bu səbəbdən analizin nəticəsini yalnız mütxəssis qiymətləndirə bilər. Analizin nəticəsindən asılı olaraq, həkim sizə pəhriz və ya xolesterinin səviyyəsini aşağı salan xüsusi dərmənlərin qəbulunu təyin edə bilər.

6. Yüksək arteizl ürəyin və damarlarının sağlamlığına mənfi təsir edir. Bəzən hipertoniya insanlarda simptomlsuz inkişaf edir. Bu səbəbdən insan özündə baş ağrısı, başgicəllənməsi və sair bu kimi simptomları heç vaxt müşahidə etmədiyi belə, öz arterial təzyiqinə nəzarət etməlidir. Əgər insan özündə vaxtaşırı olaraq təzyiqin 139/89-dan c. st. yuxarı qalxmasını müşahidə edərsə, mütləq kardioloqa müraciət etməlidir. Hipertoniyanın ilkin mərhələlərində xəstə yalnız pəhrizin köməyi ilə təzyiqin normallaşmasına nail ola bilər.

7. Qanda şəkərin daim yüksək olması ürəyə çox mənfi təsir edir. 35-40 yaşından sonra hər kəs ildə bir dəfə qanda şəkərin səviyyəsini yoxlamalıdır. Şəkərli diabet xəstələri daim endokrinoloğun nəzarətində olmalıdır.

Bu sadə məsləhətlərə əməl edən insan özünü bir çox ürək və damar xəstəliklərindən sığortalaya bilər.

Hafta.az

AZ GÖRÜR, ÇOX EŞİDİRİK...

Mürəkkəb dövrdə yaşayırıq. Necə yaşamlı, həyatda uğur qazanmaq, çətinlikləri aradan qaldırmaq üçün nə etməli? Bu suallar indi müxtəlif xalqların müdriklərini də düşündürür. Dünyagörmüş aqıl adamlar belə çətin vaxtda öz övladlarına ağıllı məsləhətləri ilə kömək etməye çalışırlar.

Bu nömrəmizdə sizi həkim-psixoterapevt E. Busun öz oğluna öyüdü ilə tanış edir. Biososial terapiya sahəsində görkəmli mütxəssisin nəsihəti Baltık sahlinin psixologiyasını, təfəkkür tərzini, həyat və sosial proseslərə münasibətini öyrənmək cəhətdən de maraqlıdır.

Ürəyini hər yetənə açma. Ehtiyat ığidin yaraşığıdır. Ağıllı adamlarla dostluq et, çünkü bu dostluq qarşılıqlı suretdə faydalıdır.

Mədəniyyətsiz adamdan kobudluq və əxlaqsızlıq görərsən.

Ağlımlı köməkçilərinin müdrikliyi ilə birləşdir və bunu xeyirxah məqsədlərə yönəlt.

Cox şey arzulama: həyat sənin xəyalların qədər yüyürek deyil.

Əgər bu gün səni layiqincə qiymətləndirmirlərsə, fikir ələmə. Gələcək müdrikliyindir, onun üstünlüyü də bundadır.

Əgər gördüğün iş hamının xoşuna gəlirsə, sevinmə. Kütəvə tərif məntiqdən uzaqdır. Kütəni heyran edən möcüzələr səni heyrləndirdirməsin: müdriklik hər kəsə qismət olmur.

Yolun aydın deyilsə, müdrik və ehtiyatlı adamların ətəyindən yapış. Onlar səni haqqın yoluna çıxaralar.

Vaxtını hədər işlərə sərf etmə. Bəlkə də, vaxt sənin qiymətləri servətindir. Sənin xoşbəxt gələcəyinə zəmanəti o vero bilər.

Asanlıqla əldə edilən müvəffəqiyyət ağır məğlubiyətdir. Rahat yollar axtarma: onlar səni iztirablıra və peşmanlılığa aparıb çıxaralar.

Həddən ziyadə hayıl-mayıł olma. Müəyyən bir şəxsə, işə verilən yüksək qiymət, adətən, təsdiq edilir və boşça çıxmış ümidiñələr nifrətlə cəzalandırılır.

Böyük adəmin məqsədləri də böyük olur. Lakin onu bù məqsədlərə aparan yol üzün, adamlar isə o qədər səbirsizdirler ki, coxları heç yolun yarısını da qədər edə bilmirlər. O işin ki, öhdəsindən gəlmək mümkün deyil, onu boynuna çəkmə. Belə etməsən, görtürdün öhdəliklər səni elə buxovlayar ki, bu çətin yolda heç addim da atı bilməzsin.

Sevinəndə də, kədərlənəndə də mötədil ol. Ağıl-kamal ürəyin böyüküyünden, ürəyin böyüküyü isə rü-hun ucalığından xəbər verir.

Tələsmək, səbirsiz olmaq axmaqların nəsibidir. As>tagəllik də ağıl-kamal nişanası deyil. Qədim kişilərin dedikləri kimi, işi görəndə cold ol, amma tələsmə. Belə etsən, tale həmisi üzünə güller.

Fiziki cəhətdən güclüsənsə, çox yaxşı. Amma çox zaman ruhən güclü olanlar uğur qazanırlar.

Kiminin evvəli, kiminin axırı, – demişlər. Əvvəl “gülüm” olanın başına külüm olar. Kütlənin alqışları altında hər adam dayanar. Peşman olmuş, ümidiñər boşça çıxmış kütlənin arasından sağ-salamat çıxməq isə hər kəsə müyəssər olmur. Yolun evvəlində onun sonunu düşün.

Alçaq köməkçilərin xidmətindən istifadə etmə. Onların əmələrinin ağırlığı da sənin ciyinə düşəcəkdir.

Bəd xəbərləri xatırlama. Onlar sənin beynin və qəlbin üçün zəhərdir.

Ifrrata varma. Əhvalin necəliyi işə mane olmamalıdır.

Həyat elədir ki, çox zaman xahişlərə əməl etmə olmur. Lakin qəti rədd cavabı verməkdən çekinmək lazımdır. Bu, səthi intellekt əlamətidir. Xahiş qəti şəkil-də yerə salmaqla insanların qəlbini yaralayaçaqsan.

Mürəkkəb vəziyyətdən zarafatla çıxməq ağıllı və dahi adamlara xas olan əlamətdir.

Hər bir şəxsin yaxşı və pis cəhətləri vardır. Adamlarla münasibətlərində səbirlər ol, hər kəsə dəl tapmağı bacar. Yalnız bu yolla adamların leyaqətini qiymətləndirə bilərsən.

Biz az görür, çox eşidirik. Gördüklerimiz – həqiqətdər, başqlarından eşitdiklərimiz isə – adətən yalan. Bunları ayırd etmək böyük istedaddır. Nəyi və kimi isə (sənin özünü də) tərifleyirlərə, ehtiyatlı ol, tənqid edirərsə, ikiqat ehtiyatlı ol.

Nifrətdə və məhəbbətdə həddini aşma. Portağalı çox sixsan, axırdı acısı çıxacaq. Özünü xırda işlərə sərf etmə – çox tez əldən düşərsən. Əgər yanmaq üçün üstüne bir şey atmasan, on böyük tonqal da sənəcəkdir.

Qoy sənin qüsurların kiçik olsun. Bu qüsurlar sənəne paxilliq edənlər üçün təsəllidir. Xırda nöqsanlar onların zəherini öz canına çekər və sən özünü böyük işlər üçün qoruyub saxlaysan.

Əgər güclüsənsə, düşmənlərin səylerindən də istifadə edib irəli get. Sənin nöqsanlarını və zəfər cəhətlərini düşmənlər aşkar edəndə, onları özün də görəcəksən. Yaltaqların tərifindən saqın, belə teriflər səfəhlərin ruhunu oxşayır.

Hamıya xoş gəlməyə çalışma – vaxtından tez solarsan.

Beynini əhəmiyyətsiz şeylərlə zibilləmə, hər xırda bir şeydən ötrü, xüsusişlə sənən yaxın olanlara irad tutma. Xırdaçılığı varmamaq ürəyin genişliyindən xəbər verir.

Həyatda doğru yol tutmusansa, ömrün də uzun olacaqdır.

Əgər işin müvəffəqiyyətə nəticələnəcəyinə şübhən olsa, bir daha götür-qoy et. Əsl kişiye tərəddüd yarışır.

Dilimizə çeyirdi:
Rasif TAHİROV

DEYİMLƏR

Ermənilərin sayı çox deyilsə, onda niyə xarici ölkələrin əksəriyyətində itə daş atırsan, erməniyə dəyir?!

Ermənilərin ağrı olmur. Qaralarına lənət.

Erməninin nəyi əskik olsa da, namərdiliyi əskik olmaz.

Ermənilərin arasında papaq qoynan da var, biğ saxlayan da. Kişi niyə olmasın?

Mən uşaqları çox istəyirəm, uşaqlıq edənləri yox.

Riyaziyyati bilən hər şeyi hamiya sübüt etməlidir?

Hətta yer olmayan yerdə də öz yerini bilmək yaxşı şeydir.

Oynamayıñ, həyat oyun deyil.

Həvəsə bax e... 55 ildir məndən səhv gözləyirlər.

Heç vaxt qiymətimi kəsməyiblər. Mənə ya qiymət veriblər, ya da heç verməyiblər.

Adamlıq az gərsəm də, hər cür adam görmüşəm.

Bir yerdə dayananda da, bir yerdə saymayın.

Susmaq qızıl olsayıdı, indi yəqin qızılın içində itib-batmışdım.

Həmi yol göstərir: yolunu azan da, yolundan çıxan da, yol keşən də, yol qazan da... Yol ayricında qalmışam.

Hər kəs yalnız özünü tərifləməsə, tərif də pis deyil.

Pis adamların yaxşılıqlarında da mütləq bir pis niyyət gizlənir.

Qızıldan başı çıxmayan da gərək öz işində zərgər olsun.

Kimin sənə niyə yaxınlaşıdığını bilmirənsə, nə vaxtsa niyə uzaqlaşdığını da bilməyəcəksən.

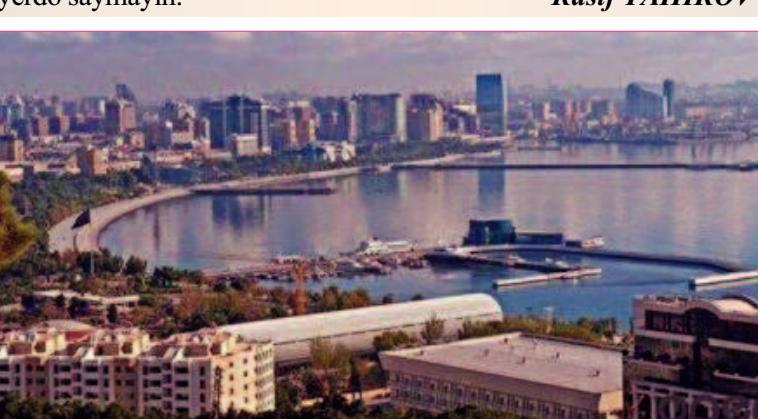
Çətin günlərdən qorxmayıñ. Çətin günlər təkcə dost-tanışlamızı deyil, bizim özümüzü də sınaqdan keçirir, bütün zəif cəhətlərimizi ortaya qoyur.

Çatanda nə edəcəyini bilmirənsə, onda harasa tələsməyinin və ya vaxtında çatmağının nə faydası?

Başqasının işini öz adına çıxara bilərsən, başqasının çörəyi尼ye yeyə bilməzsən.

Hər öz işi ilə məşğul olsa, sevinməyə vaxt da olar, səbəb də.

Rasif TAHİROV

ELAN

3 iyun 2009-cu il tarixində Azərbaycan Dövlət Dəniz Administrasiyası tərəfindən “Zəngəzur” gəmisi kapitanının üçüncü köməkçisi Şeydayev Qahir oğluna verilmiş DQK 002705 sayılı “Dənizçinin qeyd kitabçası” itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şəhadətnamə 271
Sayı 2000
Sifariş 23

BAS REDAKTOR
Rasif İman oğlu
TAHİROV

ÜNVANIMIZ:
AZ 1003, Bakı şəhəri,
Xanlar küçəsi, 22
TELEFONLARIMIZ:
Baş redaktor
(0